

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

COOPERAREA JURIDICĂ ÎN MATERIE CIVILĂ ȘI PENALĂ
CURRICULUM

FORMATOR:

Diana SCOBIOALĂ (SÂRCU)

Doctor în drept, Conferențiar universitar,

Formator INJ

CHIȘINĂU -2012

I. PRELIMINARII

În urma proclamării suveranității și independenței sale, Republica Moldova s-a integrat treptat în ansamblul divers de raporturi interstatale care vizează multiple direcții, o importanță particulară revenind relațiilor mutuale de asistență și cooperare. Din 1992 încoace RM a dezvoltat un număr impunător de legături de reciprocitate, prin aderarea și ratificarea diferitor instrumente internaționale multilaterale (tratate și convenții) și prin încheierea de convenții bilaterale de colaborare cu statele interesate. Domeniul cooperării juridice în materiile civilă și penală se prezintă a fi unul de o importanță specială pentru funcționarea eficientă a statului moldav și operarea coerentă a justiției naționale.

În materia dreptului civil și a procedurii civile se impune necesitatea studierii actelor internaționale care reglementează obținerea pensiei de întreținere în străinătate, recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale emise în alte state, statutul copiilor născuți în afara căsătoriei, executarea hotărârilor adoptate în străinătate, executarea hotărârilor adoptate în RM pe teritoriul altor state, succesiunea, adopția, aspectele procedurale aferente etc.

În materia dreptului penal și a procedurii penale de asemenea multiple instrumente internaționale sunt susceptibile unui studiu aprofundat, precum cele relative la lupta cu criminalitatea transnațională organizată și corupția, lupta cu terorismul internațional și suprimarea finanțării acestuia, reprimarea traficului de persoane, reprimarea traficului ilicit de stupefianți și substanțe psihotrope, combaterea infracțiunilor din domeniul informaticii, asistența juridică în materie penală, extrădarea, transferul persoanelor condamnate, transferul procedurilor în materie penală etc.

În fine, cercetarea problematicii cooperării interstatale în materiile civilă și penală va direcționa audienții INJ spre o formare profesională actualizată.

II. OBIECTIVELE GENERALE ALE DISCIPLINEI

<i>La nivel de cunoaștere</i>	<i>La nivel de aplicare</i>	<i>La nivel de integrare</i>
<ul style="list-style-type: none"> - să definească noțiunile de cooperare în materie civilă și cooperare în materie penală, - să cunoască aspectele civile ale cooperării, - să descrie modalitățile efectuării cooperării în materie penală, - să identifice actele de procedură în materie civilă, - să distingă actele de procedură în materie penală, - să explice procedurile de recunoaștere și executare a hotărârilor judecătorești în materie civilă și penală, - să explice specificul cooperării privind starea civilă și încuviințarea adopției, - să cunoască particularitățile raporturilor de cooperare privind stabilirea pensiei de întreținere și deschiderii succesiunii, - să identifice elementele distincte ale extrădării, - să stabilească mecanismele de transfer a procedurilor penale și a persoanelor condamnate, - să determine instrumentele internaționale relevante în materia de cooperare. 	<ul style="list-style-type: none"> - să interpreteze normele naționale care reglementează aspectele asistenței juridice în materiile penală și civilă, - să aplice prevederile pertinente ale instrumentelor internaționale din domeniul cooperării juridice, - să utilizeze mecanismele convenționale existente în vederea efectuării de transfer de acte și proceduri interne, - să delimiteze domeniul de aplicare al convențiilor prin stabilirea rezervelor declarate de RM, - să realizeze particularitățile cooperării juridice în materie civilă și cele ale cooperării în materie penală, - să analizeze aspectele problematice și lacunare constatate în cadrul cooperării juridice. 	<ul style="list-style-type: none"> - să estimeze rolul și importanța legislației naționale în contextul dezvoltării raporturilor de asistență juridică, - să aprecieze impactul instrumentelor internaționale în ordonarea coerentă a relațiilor interstatale contemporane, - să ia atitudini față de aspectele problematice și lacunare ale cooperării în materiile civilă și penală, - să propună soluții și recomandări pentru depășirea lacunelor și rezolvarea problemelor constatate.

III. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Codul disciplinei	Semestrul	Numărul de ore		Evaluarea finală	Responsabil de disciplină
		curs	Seminare		
F.O.	III	-	10	Colocviu diferențiat	Scobioală (Sârcu) Diana

IV. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Tematica și repartizarea orientativa a orelor de seminar:

Nr. Crt.	Tema	Realizarea în timp (ore)
1.	Actele de procedură în domeniul cooperării în materie civilă și materie penală	2
2.	Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în domeniul cooperării în materie civilă și materie penală	2
3.	Cooperarea în materie civilă: starea civilă și succesiunea	2
4.	Cooperarea în materie civilă: pensia de întreținere și adopția	2
5.	Cooperarea în materie penală: Transferul persoanelor condamnate, transferul de proceduri penale, extrădarea	2
	Total	10

V. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI CONȚINUTURI

<ul style="list-style-type: none"> - Să definească termenii de cooperare juridică în materie civilă și cooperare juridică în materie penală, - să delimiteze cadrul legal aplicabil privind actele de procedură în materiile civilă și penală, - să explice modalitățile de luare a legăturii, - să relateze despre limbile de comunicare utilizabile, - să argumenteze condițiile de fond și de formă ale cererii de asistență, - să determine situațiile de neexecutare a cererii, - să stabilească particularitățile procedurilor de citare a martorilor și experților, - să estimeze importanța comisiilor rogatorii internaționale, - să stabilească specificul audierii prin teleconferință în domeniul cooperării în materie penală, - să explice procedurile specifice privind solicitarea cazierului judiciar - să identifice condițiile de valabilitate a actelor solicitate. 	<p>1. Actele de procedură în domeniul cooperării în materie civilă și materie penală</p> <p>Aspecte introductive</p> <p>Fundamentul juridic</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Convențiile multilaterale (b) Convențiile bilaterale (c) Legislația națională <p>Comunicarea de acte judiciare</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Modul de legătură și limba de comunicare (b) Cererea de asistență, conținutul și forma ei (c) Proba și termenii notificării (d) Neexecutarea cererii <p>Citarea martorilor și experților</p> <p>Comisiile rogatorii internaționale (inclusiv audierea prin teleconferință)</p> <p>Solicitările de informații și acte extrajudiciare (inclusiv cazier judiciar)</p> <p>Valabilitatea actelor</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Să exemplifice actele internaționale și legile naționale pertinente, - să determine modalitățile de legătură în vederea recunoașterii hotărârilor pronunțate de instanțele naționale, - să estimeze importanța condițiilor de întocmire a cererii de recunoaștere, - să argumenteze necesitatea anexării de acte obligatorii, - să explice procedura de examinare a cererii transmise și de notificare a solicitantului, - să estimeze specificul procedurii privind recunoașterea hotărârilor străine pe teritoriul RM, - să demonstreze distincția procedurii de recunoaștere a hotărârilor arbitrale internaționale, - să stabilească procedura executorie a hotărârilor judecătorești străine și arbitrale internaționale pe teritoriul RM, - să demonstreze eficacitatea activității 	<p>2. Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în domeniul cooperării în materie civilă și materie penală</p> <p>Fundamentul juridic</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Convențiile multilaterale (b) Convențiile bilaterale (c) Legislația națională <p>Recunoașterea hotărârilor civile naționale peste hotare și a celor străine pe teritoriul RM</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Modul de legătură (b) Cererea și condițiile de întocmire ale ei (c) Actele obligatorii (d) Procedura de examinare a cererii și de notificare a solicitantului <p>Recunoașterea hotărârilor arbitrale internaționale</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Modul de legătură (b) Cererea și condițiile întocmirii sale (c) Actele obligatorii (d) Procedura de recunoaștere și de notificare a solicitantului

<p>autorității competente de executare,</p> <ul style="list-style-type: none"> - să determine aspectele particulare ale recunoașterii hotărârilor în materie penală pe teritoriul RM, - să stabilească efectele recunoașterii, - să argumenteze importanța recunoașterii și executării sentințelor pronunțate de instanțele naționale peste hotarele țării, - să dezvolte procedura tranzitului, - să evalueze aspectele particulare ale recunoașterii și executării hotărârilor penale străine în partea care ține de acțiunea civilă. 	<p>Executarea hotărârilor judecătorești străine în materie civilă și a hotărârilor arbitrale internaționale pe teritoriul RM</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Emiterea titlului executoriu (b) Autoritatea competentă de executare (c) Procedura executorie <p>Recunoașterea și executarea hotărârilor penale străine pe teritoriul RM</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Modul de legătură și limba de comunicare (b) Procedura de recunoaștere și executare (c) Efectele recunoașterii (d) Aspectele specifice ale recunoașterii și executării sentințelor penale naționale peste hotarele RM (e) Tranzitul (f) Aspectele particulare ale recunoașterii și executării hotărârilor penale străine în partea care ține de acțiunea civilă
<ul style="list-style-type: none"> - Să delimiteze cadrul legal aplicabil privind cooperarea în domeniul stării civile și materiei succesoriale, - să relateze despre procedura de solicitare a actelor de stare civilă și aspectele aferente modului de legătură, - să identifice categoriile de solicitanți și de acte susceptibile de a fi solicitate, - să probeze importanța respectării condițiilor de formă și fond ale cererii de solicitare, - să determine rolul extraselor multilingve în contextul european, - să identifice aspectele particulare ale materiei succesoriale, - să determine condițiile obligatorii ale cererii, - să descrie ordinea procedurii de executare în materia de succesiune. 	<p>3. Cooperarea în materie civilă: starea civilă și succesiunea</p> <p>Fundamentul juridic</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Convențiile multilaterale (b) Convențiile bilaterale (c) Legislația națională <p>Solicitarea actelor de stare civilă</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Modul de legătură (b) Procedura de solicitare a actelor de stare civilă (c) Limba de comunicare (d) Solicitanții și actele susceptibile solicitării (e) Conținutul și forma cererii (f) Extrasele multilingve în contextul european <p>Materia succesorală</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Modul de legătură (b) Cererea și condițiile de întocmire ale ei (c) Volumul asistenței (d) Procedura de executare
<ul style="list-style-type: none"> - Să evalueze impactul convențiilor multilaterale și bilaterale privind cooperarea în materie civilă pe marginea stabilirii pensiei de întreținere și încuviințării adopției, 	<p>4. Cooperarea în materie civilă: pensia de întreținere și adopția</p> <p>Fundamentul juridic</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Convențiile multilaterale (b) Convențiile bilaterale (c) Legislația națională

<ul style="list-style-type: none"> - să definească instituțiile intermediare și transmițătoare, - să identifice procedura de obținere a pensiei de întreținere, - să stabilească condițiile de transmitere a dosarului, - să determine procedura încuviințării adopției, - să identifice aspectele particulare ale practicii curente privind adopția. 	<p>Aspectele privind pensia de întreținere</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Desemnarea instituțiilor intermediare și transmițătoare (b) Obținerea pensiei de întreținere (c) Transmiterea dosarului (d) Cheltuielile aferente <p>Încuviințarea adopției</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Procedura încuviințării (b) Practica curentă
<ul style="list-style-type: none"> - Să exemplifice actele internaționale și legile naționale pertinente în materia transferului de persoane condamnate și de proceduri penale, - să determine cadrul național pertinent în materia extrădării, - să stabilească aspectele specifice ale procedurii de transfer a persoanelor condamnate, - să evalueze importanța grațierii și amnistiei asupra situației persoanelor condamnate, - să descrie procedurile privind tranzitul, - să estimeze impactul preluării procedurilor în materie penală, - să descrie efectele transferului de proceduri penale, - să evalueze specificul condițiilor de extrădare, - să definească conceptul extrădării active, - să definească extrădarea pasivă, - să determine efectele extrădării, - să argumenteze particularitatea reextrădării, - să dezvolte procedurile de tranzit. 	<p>5. Cooperarea în materie penală: Transferul persoanelor condamnate, transferul de proceduri penale, extrădarea</p> <p>Fundamentul juridic</p> <ul style="list-style-type: none"> (d) Convențiile multilaterale (e) Convențiile bilaterale (f) Legislația națională <p>Transferul persoanelor condamnate</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Procedura transferului persoanelor condamnate (b) Grațierea și amnistia (c) Tranzitul <p>Transferul de proceduri penale</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Preluarea de proceduri în materie penală (b) Efectele transferului procedurilor penale (c) Valabilitatea actelor (d) Cheltuielile aferente <p>Extrădarea</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Condițiile extrădării (privitoare la persoane, la fapte, la pedeapsă, la competență, la procedură) (b) Procedura extrădării din/către RM (Extrădarea activă/pasivă) (c) Efectele extrădării (d) Reextrădarea (e) Tranzitul (f) Cheltuielile aferente

VI. EVALUAREA DISCIPLINEI

Evaluarea audienților va consta din evaluarea curentă și evaluarea finală.

A. **Evaluarea curentă** va consta din:

- (a) Rezolvarea spețelor la seminare;
- (b) Prezentarea lucrului individual (proiect de cercetare, portofoliu, raport)
- (c) Prestația audientului la ore.

B. **Evaluarea finală**: colocviu diferențiat, care va consta dintr-o probă scrisă ce va cuprinde subiectele din Curriculum. Examinarea scrisă va fi divizată în 2 părți, precum urmează:

- (a) Un subiect teoretic,
- (b) Soluționarea unei spețe.

Model de test pentru evaluarea finală

TEST

1. **Enumerați și caracterizați succint instrumentele internaționale pertinente din sfera cooperării juridice privind starea civilă și materia succesorală.**
2. **Soluționați speța:**

Tribunalul districtual din Paris a remis prin intermediul Ministerului Justiției al Franței și, respectiv, Ministerului Justiției al RM, în baza Convenției europene de la Strasbourg de asistență juridică în materie penală din 20 aprilie 1959, o comisie rogatorie în vederea citării și interogării de martori. Martorul Abdulaziz Tatiana, cetățeanca RM cu domiciliul permanent în mun. Chișinău, urmează să fie interogată pe marginea învinuirii de comiterea de tâlhărie și jaf pe teritoriul algerian în iulie 2009 a soțului acesteia, Abdulaziz Ahmed Rafik, cetățean al Franței, cu domiciliul permanent la Paris, fapta incriminată fiind comisă când soții se aflau împreună în vacanță în Algeria. Comisia rogatorie a fost transmisă în limba franceză, însoțită de un duplicat în limba moldovenească. În textul cererii de asistență se conțineau referințe la acte de procedură penală întocmite *in situ*, în Algeria. Actele respective au fost anexate la cerere, fiind prezentate în câte o copie a actului original întocmit în limba arabă, fără traducere. Judecătoria sectorului Centru mun. Chișinău a refuzat acordarea de asistență juridică, în motivare indicând că în conformitate cu angajamentele asumate în virtutea Convenției europene de asistență juridică în materie penală, statul solicitant urmează să remită autorităților statului solicitat comisia rogatorie și actele anexate acesteia în una din limbile oficiale ale Consiliului Europei, limba arabă nefiind deci operabilă.

Argumentați decizia instanței naționale.

VII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Codul de executare al RM. Nr. 443-XV din 24.12.2004. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 05.11.2010, nr. 214-220,
2. Codul de procedură civilă al RM. Nr. 225-XV din 30.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 12.06.2003, nr. 111-115,
3. Codul de procedură penală al RM. Nr. 122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.06.2003, nr. 104-110,
4. Codul familiei al RM. Nr. 1316-XIV din 26.10.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 26.04.2001, nr. 47-48,
5. Codul penal al RM. Nr. 985-XV din 18.04.2002. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.04.2009, nr. 72-74,
6. Constituția RM din 19.07.1994 //Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 12.08.1994, nr. 1,
7. Convenția de la Strasbourg asupra transferării persoanelor condamnate din 21 martie 1983,
8. Convenția europeană de la Strasbourg privind transferul de procedură în materie penală din 15 mai 1972,
9. Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate din 15.11.2000,
10. Convenția civilă de la Strasbourg privind corupția din 4 noiembrie 1999,
11. Convenția de la Haga cu privire la apostilă din 5 octombrie 1961,
12. Convenția de la Haga privind procedura civilă din 1 martie 1954,
13. Convenția de la Haga privind valoarea internațională a hotărârilor represive din 28 mai 1970,
14. Convenția de la Minsk privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale din 22 ianuarie 1993,
15. Convenția de la New York privind recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine din 10 iunie 1958,
16. Convenția de la New York privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate din 20 iunie 1956,
17. Convenția de la Viena nr. 16 a Comisiei Internaționale Stare Civilă privind eliberarea extraselor multilingve de pe actele de stare civilă din 8 septembrie 1976,
18. Convenția europeană de la Londra în domeniul informației cu privire la dreptul străin din 7 iunie 1968,
19. Convenția europeană de la Paris de extrădare din 13 decembrie 1957,
20. Convenția europeană de la Strasbourg de asistență juridică în materie penală din 20 aprilie 1959,
21. Convenția internațională de la New York privind suprimarea finanțării terorismului din 9 decembrie 1999,
22. Convenția ONU de la Viena contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope din 20 decembrie 1988,
23. Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate din 15 noiembrie 2000,
24. Convenția penală de la Strasbourg cu privire la corupție din 27 ianuarie 1999,
25. Legea cu privire la arbitrajul comercial internațional. Nr. 24-XVI din 22.02.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 20.05.2008, nr. 88-89,
26. Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală. Nr. 371-XVI din 01.12.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 02.02.2006, nr. 14-17,
27. Legea cu privire la notariat. Nr. 1453-XV din 08.11.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 21.11.2002, nr. 154-157,
28. Legea privind actele de stare civilă. Nr. 100-XV din 26.04.2001. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 17.08.2001, nr. 97-99,
29. Marian A., Molcean A., Scobioală-Sârcu D. Ghid cu privire la cooperarea juridică internațională. Chișinău: Bons Offices, 2010. 220 p.